УДК 355(477)
DOI: 10.33099/2707-1383-2019-34-4-95-115

Підопригора І. І., *ад'юнкт кафедри морально-психологічного забезпечення діяльності військ (сил) гуманітарного інституту Національного університету оборони України ім. Івана Черняховського, Україна (м. Київ)*

ПЕРІОДИЗАЦІЯ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНО-ПРОПАГАНДИСТСЬКОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У ВІЙСЬКОВО-МОРСЬКИХ СИЛАХ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ В 1992–2014 РОКАХ

У статті обґрунтовано періодизацію становлення та розвитку інформаційно-пропагандистського забезпечення у Військово-Морських Силах Збройних Сил України в 1992–2014 роках. Виокремлення періодів розвитку предмету дослідження дало змогу встановити специфічні ознаки його історичного розвитку та спрямованість його розвитку за стандартами держав-членів НАТО, що в умовах сучасних трансформацій інформаційно-пропагандистського забезпечення у Збройних Силах України за відсутності комплексного історичного дослідження в цьому напрямку слугуватиме важливим джерелом досвіду.

Ключові слова: *інформаційно-пропагандистське забезпечення, Військово-Морські Сили Збройних Сил України, періодизація.*

Історія переконливо свідчить, що не врахування досвіду минулого призводить до трагічних наслідків у майбутньому. Вже втретє за останні 100 років Україні доводиться розбудовувати власні Військово-Морські Сили. Однак під час утворення ВМС України у 1992 році не в повній мірі були враховані гіркі уроки становлення національного військового флоту у 1917–1920 рр. щодо створення переваги в інформаційному полі районів дислокації флоту й проведення цілеспрямованої інформаційної роботи з керівництвом і особовим складом [1], що стало одним з наслідків окупації Кримського півострова та значного зниження військово-морського потенціалу нашої держави. Тому

узагальнення й використання досвіду організації інформаційно-пропагандистського забезпечення (далі ІПЗ) у Військово-Морських Силах Збройних Сил України (далі ВМС ЗС України), набутого впродовж 1992–2014 рр., в умовах відновлення військово-морських спроможностей дасть змогу уникати вад і недоліків попередніх періодів [2].

Проведені нами розвідки вказують, що питання становлення та розвитку інформаційно-пропагандистського забезпечення у ВМС ЗС України не знайшло належного відображення в працях вітчизняних вчених [3].

Разом з тим проведені історіографічний та джерельний аналіз інформаційно-пропагандистського забезпечення у ВМС ЗС України, дослідження нормативно-правової бази та організації структур, на які покладалися завдання організації ІПЗ, дозволили зробити припущення про наявність в окремі періоди характерних особливостей в функціонуванні системи ІПЗ, що може слугувати підґрунтям для удосконалення ІПЗ в сучасних умовах відновлення військово-морських спроможностей [3 – 6].

Тому автор визначив завдання здійснити періодизацію розвитку ІПЗ у ВМС ЗС України у 1992–2014 рр. та виявити характерні для різних періодів особливості інформаційної роботи в суспільно-політичних умовах того часу.

Дослідження нормативно-правової бази, розкриття особливостей організації структур, на які покладалися завдання організації інформаційно-пропагандистського забезпечення у ВМС ЗС України, вивчення суспільно-політичних умов, що впливали на розвиток ІПЗ, дали підстави для виокремлення певних періодів розвитку предмету дослідження [5-10]. Застосування методу періодизації в студіюванні розвитку ІПЗ дало змогу упорядкувати хронологію розвитку предмета дослідження, розмежувати тривалість його існування на певні часові періоди й виділити важливі (вузлові) моменти якісних змін в організації ІПЗ [11].

Відсутність комплексного історичного дослідження ІПЗ у Збройних Силах України (далі ЗС України) і обґрунтованої періодизації його розвитку, на яке автор міг би опиратися у своєму дослідженні, частково компенсували історичні праці вітчизняних вчених, що висвітлювали окремі аспекти ІПЗ у ЗС України.

Зокрема А. Кобзар визначив основні періоди становлення та розвитку структур виховної роботи у ЗС України в 1991–2011 рр.:

- 1992–1996 рр. – становлення структур виховної роботи;

● 1997–2003 рр. – вдосконалення структур виховної роботи у ЗС України;

● 2004–2011 рр. – подальше реформування структур виховної роботи [12, 13].

С. Сегеда обґрунтував періодизацію становлення системи військової преси незалежної України, яку вважав важливою складовою ІПЗ у ЗС України:

● 1991–1995 рр. – перехідний період;

● 1995–2003 рр. – період реформування;

● 2003–2011 рр. – період становлення європейської моделі друкованих військових засобів масової інформації [14, 15, с. 311-319].

Я. Романовський у своєму дослідженні висвітлив періодизацію культурно-виховної роботи у ЗС України:

● 24.08.1991–20.02.1992 рр. – закладення правових основ культурно-виховної роботи у ЗС України;

● 20.02.1992–1994 рр. – створення системи культурно-виховної роботи у ЗС України;

● 1994–2001 рр. – удосконалення культурно-виховної роботи у ЗС України;

● 2001–2005 рр. – реформування структур культурно-виховної роботи у Збройних Силах України [16].

Під час визначення періодів створення та розвитку предмета дослідження нами також було використано підходи вітчизняних вчених до періодизації створення та розвитку ЗС України. Відповідно до неї історію будівництва та розвитку Збройних Сил умовно поділено на наступні основні періоди:

● 1991–1996 рр. – формування основ ЗС України;

● 1997–2000 рр. – подальше будівництво ЗС України;

● 2001–2005 рр. – реформування ЗС України;

● 2006–2010 рр. – розвиток Збройних Сил, виконання Державної програми розвитку ЗС України на 2006–2011 рр.;

● 2010–2014 рр. – подальше реформування та розвиток ЗС України, виконання Державної комплексної програми реформування і розвитку Збройних Сил України на період до 2017 року [15, с.311; 17; 18, с. 27; 19, с.276-277].

Важливим підґрунтям визначення періодів розвитку ІПЗ стали погляди вітчизняних вчених на періодизацію створення та розвитку ВМС ЗС України, які враховували важливі історичні події, що стали відправними точками початку змін у розвитку цього виду Збройних Сил України. Опираючись на праці вітчизняних істориків та безпосередніх учасників творення ВМС ЗС України (С. Близнюкова, А. Науменка, О. Нашивочнікова, С. Соколю-

ка, А. Тарасова, Б. Якимовича), нами виділено наступні періоди в розвитку вітчизняних Військово-Морських Сил:

● перший (24 серпня 1991 р. – 5 квітня 1992 р.) – початок реалізації ідеї відродження українського військового флоту, закладення правових засад створення ВМС України, некероване складання військової присяги на вірність народу України частиною особового складу ЧФ [20, с.13–15; 21, с. 113–121];

● другий (5 квітня 1992 р. – 7 серпня 1994 р.) – створення основ ВМС України [20, с.13–15];

● третій (7 серпня 1994 р. – 28 травня 1997 р.) – період будівництва ВМСУ з опорою на власні сили держави [21, с. 113–121];

● четвертий (1997–2005 рр.) – реформування ВМС ЗС України з урахуванням сил і засобів, отриманих після розподілу ЧФ [22];

● п'ятий (2006–2010 рр.) – розвиток ВМС ЗС України, активна співпраця з флотами держав-членів НАТО [23];

● шостий (2010 – 26 березня 2014 рр.) – подальший розвиток в умовах підготовки РФ до окупації Кримського півострова та безпосередньо анексії АР Крим [24, 25];

● сьомий (з квітня 2014 по т. ч.) – відновлення військово-морських спроможностей після виведення ВМС з тимчасово окупованої території АР Крим. Застосування ВМС ЗС України для відбиття збройної агресії РФ проти України в умовах проведення операції Об'єднаних сил (антитерористичної операції) [24].

У визначенні періодів розвитку ІПЗ також було враховано суспільно-політичні умови досліджуваного періоду й чинники, які зумовлювали зміни суспільно-політичної обстановки в районах дислокації ВМС ЗС України.

Чинниками ціннісного (аксеологічного) характеру, які могли впливати на розвиток ІПЗ у ВМС, стали обрані українським суспільством політичний режим та форма державного правління. Україна на початку 1992 року являла собою приклад нетипової форми правління, що поєднувала в собі риси радянської і президентської республіки. Тривалий період бездержавності та відсутність ціннісних орієнтирів щодо вибору форми державного правління й побудови політичного режиму спричинили перехідний (транзитний) характер політичної системи України в досліджуваний історичний період. Тож впродовж 1992–2014 рр. наша держава та українське суспільство перебували в умовах перманентної посткомуністичної трансформації. Політичний режим в Україні, на думку фахівців, хоча й зазнав певних змін, однак і досі залишається посттоталі-

тарним (змішаним) – перехідним від тоталітарного до демократичного [26].

Натомість процес змін форми державного правління в Україні відбувався більш динамічно. Умовно його можна поділити на п'ять основних періодів:

- перший період (1991–1996 рр.) ознаменувався здобуттям незалежності України і трансформацією від президентської до парламентсько-президентської форми державного правління;
- другий (1996–2004 рр.) став періодом реалізації Конституції України 1996 р. та розбудови президентсько-парламентської моделі республіки;
- третій період (2004–2010 рр.) характеризувався внесенням змін і доповнень до Конституції України (конституційною реформою), що легітимізували подальший поступ України до парламентсько-президентської республіки, а також масштабною конституційною та інституційною кризою 2007–2010 рр.;
- четвертий (2010–2013 рр.) позначився поверненням до Конституції України в редакції 28 червня 1996 р., що закріплювала президентсько-парламентську модель республіки, а також формуванням В. Януковичем "суперпрезидентської" республіки в Україні (конституційна контрреформа);
- п'ятий (лютий 2014 – по т. ч.) ознаменувався Революцією гідності та відновленням парламентсько-президентської форми республіканського правління [27, 28].

Для нашого дослідження важливим є те, що вибір політичного режиму та форми державного правління тієї чи іншої держави на пострадянському просторі відображав її геополітичні пріоритети. Так, станом на кінець 2013 року демократичні режими у формі парламентських республік стали реальністю у державах Балтії, перехідні режими (в переважній більшості напівавторитарні у формі президентських республік) склалися у Грузії, Азербайджані, Вірменії, Молдові та Україні, режими з чіткими ознаками авторитаризму – в Білорусі, Росії, Казахстані [29, с. 44; 30, с. 88–89]. При цьому держави з демократичним режимом у формі парламентських республік обирали євроатлантичне середовище міжнародної безпеки, а республіки з президентською формою державного правління підтримували проросійські воєнно-політичні проєкти [29, с. 10; 31, с. 224]. Це накладало свій відбиток на вибір моделі інформаційної роботи у військах, окреслило певну залежність цієї моделі від політичного режиму та форми державного правління, що простежується на прик-

ладі Туреччини та Ірану. В державах з демократичним режимом (держави Балтії, Грузія) було обрано західну модель інформаційної роботи у військах, тоді як східна модель була притаманна державам з авторитарними режимами (РФ, Республіка Білорусь) [32, с. 112–8116].

Тож перманентні зміни форми державного правління в Україні опосередковано впливали й на розвиток інформаційно-пропагандистського забезпечення у ВМС ЗС України. Адже окреслена вченим секретарем Інституту соціології НАН України Е. Афоніним ще у 1994 р. схема, яка вказувала, що обраному Україною шляху цивілізованого розвитку у напрямку до універсальних цінностей (свободи особистості, слова та вибору, демократичного громадянського суспільства) мають відповідати обрані моделі національної безпеки та обороноздатності держави [33, с. 14], певним чином визначала й необхідність вибору відповідної політичному режиму й формі державного правління моделі інформаційної роботи у військах.

Важливими чинниками впливу на предмет дослідження були політика Російської Федерації щодо України й українсько-російські відносини. В 1992–2014 рр. вони носили неоімперський характер і виражалися в намаганні колишньої метрополії за будь-яку ціну повернути нашу державу до сфери свого впливу; зазіханні Росії на державний суверенітет України і здійсненні контролю за її внутрішньою і зовнішньою політикою; спекуляціях з етнічного і мовного питань; застосуванні РФ щодо України усіх можливих політичних, економічних, воєнних, інформаційних та культурних засобів впливу [31, с. 6, 7, 24, 37, 51, 139; 34, с. 81]. Українські вчені наголошують на природній конфліктогенності російсько-українських відносин і неминучості сучасної російсько-української війни [31, с. 6, 35; 35, с. 3–16]. Тому однією з умов мирного розвитку України і зміцнення її обороноздатності була невдала для Росії геополітична ситуація та її економічна слабкість в певні історичні періоди (1992–2000, 2008–2010 роки) [31, с. 103]. Слабкість РФ в окремі історичні періоди слід розглядати як важливу умову розбудови власних Військово-Морських Сил.

З-поміж внутрішньополітичних чинників важливим для дослідження ІПЗ у ВМС ЗС України є зміни в зовнішній і внутрішній політиці України, які в свою чергу залежали від обраного Президента. Адже саме Президент України був центральною фігурою політичної системи України і джерелом суспільно-політичних змін в державі. Каденція кожного з

українських президентів наклала свій відбиток на всі без винятку процеси суспільно-політичного життя – від проголошення незалежності України й створення ВМС Збройних Сил України за часів Л. Кравчука до початку російської збройної агресії за часів В. Януковича [36, с. 3, 15–33, 36–78, 82–111, 114–159; 37, с. 9–10].

Безпосередньо ж основою обґрунтування періодизації процесу становлення ІПЗ у ВМС і формуванням системи ІПЗ у ВМС ЗС України, на нашу думку, є його об'єктивний зв'язок з процесами розвитку нормативно-правової бази ІПЗ у ВМС та організаційної форми структур, на які покладалися завдання організації інформаційно-пропагандистського забезпечення у ВМС ЗС України. Саме зміни в нормативно-правовій базі ІПЗ та організації структур, на які покладалися завдання організації інформаційно-пропагандистського забезпечення у ВМС ЗС України, суттєво вплинули на зміни в розвитку предмета дослідження, що слугувало підставою для обрання їх критеріями періодизації.

Запропонована періодизація найбільш точно відображає основні перехідні моменти в процесі розвитку ІПЗ у ВМС ЗС України:

- перший (1992 – кінець 1993 рр.) – період становлення. Він характеризувався намаганням відійти від східної моделі інформаційної роботи й створити відмінну від радянської систему ІПЗ у ВМС; створенням нормативно-правової бази; виділенням інформаційної роботи в окремий напрямок діяльності структур, на які покладалися завдання організації інформаційно-пропагандистського забезпечення у ВМС ЗС України; характерним для західної моделі інформаційної роботи поєднанням зусиль структур ІПЗ та військових ЗМІ; початком проведення інформаційних і психологічних операцій РФ проти України в районах дислокації ВМС ЗС України; спрямованістю ІПЗ на формування образу ворога з РФ; поверненням через заходи ІПЗ значного масиву відомостей про військово-морську історію України;
- другий (20.12.1993 – вересень 1998 рр.) – період пошуків оптимальної моделі інформаційної роботи у військах, який характеризувався поверненням до організаційно-штатної структури, характерної для східної моделі; формуванням комплексу заходів інформаційної роботи (занять з гуманітарної підготовки, інформувань, інформаційного впливу через військові ЗМІ), які з незначними змінами проіснували до 2017 року; завершенням формування сукупності (ієрархії) нормативно-правових актів;

● третій (вересень 1998 – лютий 2006 рр.) – період сталого розвитку системи ІПЗ у ВМС в умовах виконання Державної програми реформування та розвитку Збройних Сил України до 2005 року. Для нього було характерним визначення інформаційно-пропагандистського забезпечення однією з основних складових виховної роботи та морально-психологічного забезпечення підготовки та ведення операцій (бойових дій); функціонування структур, на які покладалися завдання організації ІПЗ у ВМС ЗС України, в організаційно-штатній структурі, характерної для східної моделі; поступове розширення комплексу заходів ІПЗ й обсягу інформаційного навантаження на особовий склад в умовах військової служби;

● четвертий (лютий 2006 – лютий 2013 рр.) – період реформування ІПЗ у ВМС з орієнтацією на взірці держав-членів НАТО. Він співпав з реалізацією Державної програми розвитку Збройних Сил України на 2006–2011 роки, проведенням експерименту з комплектування окремих військових частин (кораблів) військовослужбовцями служби за контрактом й характеризувався спробою перейти на характерну для західної моделі організацію структур, на які покладалися завдання організації ІПЗ у ВМС ЗС України; намаганням адаптувати систему ІПЗ для забезпечення інформаційних потреб перш за все військовослужбовців служби за контрактом, зменшенням інформаційного навантаження на особовий склад в умовах військової служби; перепідпорядкуванням військових ЗМІ ВМС Міністерству оборони України;

● п'ятий (лютий 2013 – березень 2014 рр.) – перехідний період, який виявився доволі суперечливим. Для нього було характерним як поступове повернення структур, на які покладалися завдання організації ІПЗ у ВМС ЗС України, до притаманної східній моделі організаційної структури й впровадження в ІПЗ білоруського досвіду ідеологічної роботи, так і намагання використовувати в інтересах ІПЗ зусилля зв'язків з громадськістю й наближення нормативно-правової бази ІПЗ до притаманної державам-членам НАТО ієрархії нормативно-правових актів.

Окремим періодом вважаємо за доцільне виділити організацію ІПЗ у ВМС ЗС України в умовах початку російської агресії і окупації Кримського півострова у лютому – березні 2014 року.

Кожному періоду розвитку ІПЗ у ВМС були притаманні певні ознаки – організація структур, на які покладалися завдання організації інформацій-

но-пропагандистського забезпечення, сукупність (ієрархія) нормативно-правових актів з питань організації ІПЗ та комплекс основних і додаткових заходів ІПЗ – які відображали якісні зміни в організації ІПЗ.

Отже, запропонована періодизація розвитку ІПЗ у ВМС ЗС України в повній мірі враховує підходи вітчизняних вчених до періодизації розвитку ЗС України, ВМС ЗС України та окремих напрямків ІПЗ, а також періоди змін в суспільно-політичному житті держави (рис. 1). Зокрема в даному дослідженні висвітлено взаємозв'язок моделі інформаційної роботи у військах і форми державного правління.

Критеріями періодизації обрано зміни в нормативно-правовій базі та в організації структур, на які покладалися завдання організації ІПЗ у ВМС ЗС України.

Виокремлення періодів розвитку ІПЗ у ВМС і виявлення характерних для них особливостей в організації ІПЗ дали підстави стверджувати, що ІПЗ у ВМС ЗС України в 1992–2014 рр. являло собою перехідну модель від східної (радянської) до західної. Впродовж окресленого періоду було здійснено 2 спроби наблизити систему ІПЗ у ВМС до схожої на західну моделі інформаційної роботи у військах – в 1992–1993 рр. та в 2006–2013 рр. Тобто історично обумовленою моделлю інформаційної роботи у військах для ВМС ЗС України є західна.

Задекларовані стратегічні пріоритети в реформуванні ЗС України та сучасні реалії трансформації ІПЗ у ВМС вказують на те, що в умовах російсько-української війни здійснюється чергова спроба наблизити ІПЗ у ВМС до схожої на західну моделі інформаційної роботи у військах [38, 39–44]. Тому період розвитку ІПЗ у ВМС ЗС України з квітня 2014 року по теперішній час доцільно вважати перехідним.

Наразі очевидними є початок процесу нормативної імплементації військових стандартів НАТО в сфері стратегічних комунікацій в практику ЗС України [32, с. 46–54], намагання впровадити в ІПЗ підходи до організації інформаційної роботи у військах держав-членів НАТО, при цьому зберігши притаманну східній моделі інформаційної роботи чи максимально наблизити до західної організацію структур, на які покладаються завдання організації інформаційно-пропагандистського забезпечення у Військово-Морських Силах Збройних Сил України; створити чітку ієрархію керівних документів і забезпечити єдині погляди на організацію ІПЗ в

усіх ланках військового управління; спроба нормативно закріпити єдину для всіх сил оборони систему МПЗ, в якій ІПЗ має стати однією з основних складових [45]. Тому врахування історичного досвіду організації ІПЗ у ВМС ЗС України в 1992–2014 рр. може слугувати підґрунтям для уникнення помилок минулих трансформацій ІПЗ.

Список використаних джерел і літератури

1. Яким'як С. В. Розвиток Військово-Морських Сил Збройних Сил України: 25-річний досвід : збірник матеріалів Міжнародної наукової конференції «Відродження українського війська: сучасність та історична ретроспектива» 1–2 грудня 2016 р. К.: НУОУ, 2016. 161 с. С. 23.

2. Підопригора І. І. Необхідність врахування досвіду організації інформаційно-пропагандистського забезпечення Військово-Морських Сил Збройних Сил України у 1992–2014 роках в інтересах відновлення військово-морських спроможностей. IX Волинська Всеукраїнська історико-краєзнавча конференція : матеріали конференції, Житомирський державний університет імені Івана Франка, м. Житомир, 3 листопада 2017 року. С.79–82.

3. Pydoprihora I. Contemporary historiographic of information-propaganda maintenance in the Naval Forces of the Armed Forces of Ukraine (Сучасна історіографія інформаційно-пропагандистського забезпечення у Військово-Морських Силах Збройних Сил України). Східноєвропейський історичний вісник. 2018 р. Вип. 8. С. 194–205.

4. Підопригора І. І. Інформаційно-пропагандистське забезпечення у Військово-Морських Силах Збройних Сил України в 1992–2014 роках: теоретико-методологічні аспекти. Wschodnioeuropejskie Czasopismo Naukowe (East European Scientific Journal), Warsaw, 2019. #5 (45), part 8. P. 36–41. URL: https://eesa-journal.com/wp-content/uploads/EESA_may8.pdf.

5. Підопригора І. І. Організаційно-штатна структура органів, відповідальних за організацію інформаційно-пропагандистського забезпечення у Військово-Морських Силах Збройних Сил України у 1992–2014 роках. X Волинська Всеукраїнська історико-краєзнавча конференція : матеріали конференції, Житомирський державний університет імені Івана Франка, м. Житомир, 16–17 листопада 2018 року. С. 144–147.

6. Підопригора І. І. Нормативно-правова база з питань організації інформаційно-пропагандистського забезпечення у Військово-Морських Силах Зброй-

них Сил України у 1992–2014 роках. Українське військо: сучасність та історична ретроспектива : збірник матеріалів ІІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції 30 листопада 2018 р. К. : НУОУ, 2018. 331 с. С.212–214.

7. Підопригора І. І. Умови та чинники впливу на організацію інформаційно-пропагандистського забезпечення у Військово-Морських Силах України у 1992–2014 роках. Проблеми та шляхи розвитку системи морально-психологічного забезпечення у ЗС України за досвідом АТО : матеріали науково-практичного семінару. К.: НУОУ, 2017. С. 92–94.

8. Підопригора І. І. Інформаційно-пропагандистське забезпечення військ в умовах ведення гібридної війни. URL: https://ukrpost.biz/інформаційно-пропагандистське-забез/.

9. Підопригора І. І. Організація інформаційно-пропагандистського забезпечення підготовки і застосування 36 окремої бригади берегової оборони Військово-Морських Сил Збройних Сил України (за досвідом дій в ході анексії Автономної Республіки Крим та під час виконання завдань за призначенням після передислокації з тимчасово окупованої території). Анексія Автономної Республіки Крим та війна на Донбасі 2014–2015 рр. : збірник наукових праць за матеріалами Всеукраїнської науково-історичної конференції, 23 вересня 2015 р. Національний військово-історичний музей України. К., 2015. 301 с. С. 62–73.

10. Підопригора І. І. Умови та чинники впливу на організацію інформаційно-пропагандистського забезпечення Військово-Морських Сил Збройних Сил України у 2014 році. Військово-науковий вісник. Львів, Академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, 2018. № 29. С. 216–229.

11. Підопригора І. І. Інформаційно-пропагандистське забезпечення у Військово-Морських Силах Збройних Сил України (1992–2014 рр.): методологія дослідження. Міжнародні відносини: історія, теорія та практика : матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, 28 лютого 2019 року. Суми : ФОП Цьома С. П., 2019. 224 с. С. 204–206. URL:http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/33157/1/%D0%A1%D1%83%D0%BC%D0%B8%20%D0%B7%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%202019.pdf.

12. Кобзар А. О. Становлення та розвиток структур виховної роботи у Збройних Силах України (1991–2011 рр.): дис. … канд. історич. наук: 20.02.22. Нац. ун-т оборони України ім. Івана Черняховського. К., 2013. 160 с.

13. Кобзар А. О., Герасименко М. В., Костенко Ю. І., Малюга В. М. Становлення та розвиток структур виховної роботи в Збройних Силах України: монографія. К.: НДЦ ГП ЗС України, 2012. 161 с .

14. Сегеда С. П. Українська військова преса як чинник національного військового будівництва (XX – початок XXI століття): дис. … д-ра іст. наук: 20.02.22. Національний університет оборони України ім. Івана Черняховського. К., 2013. 538 с.

15. Сегеда С. П. Створення та розвиток української військової преси (XX – початок XXI століття) : монографія. Рівне: Овід, 2012. 504 с.

16. Романовський Я. Я. Культурно-виховна робота в Збройних Силах України (1991–2005 рр.): історичний аспект: дис. … канд. істор. наук: 20.02.22. Національна академія оборони України. К., 2006. 245 с.

17. Міністерство оборони України. URL: http:// mil.gov.ua/ministry/istoriya.html.

18. Скиба П. «Будівництво і розвиток» Збройних Сил України або як пройти шлях від воєнної організації держави до з'єднання. Славута. 2013 269 с.

19. Військове будівництво в Україні у XX столітті: історичний нарис, події, портрети/ за заг. ред. Кузьмука О. І. К.: Видавничий дім Ін Юре, 2001. 448 с.

20. Нашивочніков О. О. Створення основ Військово-Морських Сил України (1991–1994) : автореф. дис. … канд. істор. наук: 20.02.22. НУОУ ім. Івана Черняховського. К., 2016. 20 с.

21. Соколюк С. М., Науменко А. О. Створення та становлення Військово-Морських Сил України (1991–1997 рр.). Будівництво Збройних Сил України: історичний аспект : збірник наукових праць / за ред. Фурмана І. І. К.: НАОУ, 2011. 140 с.

22. Близнюков С. П. Хроніка створення Військово-Морських Сил України. Наука і оборона. 2007. №3. С. 19–22.

23. Якимович Б. Військово-Морські Сили України: від відновлення до анексії Криму (1991–2014). Наукові зошити історичного факультету Львівського університету. 2016. Випуск 17. С. 350–367.

24. Тарасов А. Треба негайно створювати нашу власну морську історію – історію українського флоту. Військово-історична робота у Військово-Морських Силах Збройних Сил України. Проблемні питання та шляхи їх вирішення : матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції, 24–25 жовтня 2018 року. Інститут Військово-Морських Сил Національного університету «Одеська морська академія». Одеса, 2019. 232 с. С.

25. ВМС України практично знищені. Україна свідомо посилила ворога, – Тимчук. iPress.ua.URL:https://ipress.ua/news/vms_ukrainy_praktychno_znyshcheni_ukraina_svidomo_posylyla_voroga__tymchuk_56510.html?fbclid=IwAR3LjD068_StJZYVRjcrT94YEwnqs.

26. Серьогіна С. Г. Форма правління в Україні: конституційно-правовий аспект : автореф. дис. ... доктора юридичних наук : 12.00.02. Національний університет «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Харків, 2013. URL: https://dbms.institute/wp-content/uploads/2016/01/Serogina_SG_doc.pdf.

27. Федоренко В. Л. Форма державного правління та модель державного управління в Україні: теоретико-методологічні аспекти. Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентові України. Київ, 2014. Вип. 2. С. 3–20.

28. Петришин О. В. Форма державного правління в Україні: до пошуку конституційної моделі. Право України. 2014. № 8. С.105–116. URL: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/7060/1/Petryshyn%20_105.pdf

29. Слободян О. Ф. Воєнна політика пострадянських держав: порівняльний аналіз : дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02. Національна академія наук України, Інститут держави і права ім. В. М. Корецького, 2016. 219 с.

30. Гібридна війна: in verbo et in praxi : монографія / під. заг. ред. проф. Р. О. Додонова. Донецький національний університет імені Василя Стуса. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. 412 с. С.88–89.

31. Перепелиця Г. М. Україна – Росія: війна в умовах співіснування : монографія. К.: Видавничий дім «Стилос», 2015. 880 с.

32. Підопригора І. І., Хайрулін О. М. Інформаційно-пропагандистське забезпечення в збройних силах іноземних держав у кінці XX – на початку XXI століття : збірник наук. статей. К.: ЦП „Компринт”, 2018. 128 с.

33. Афонін Е. А. Становлення Збройних Сил України: соціальні та соціально-психологічні проблеми : монографія. НАН України, Інститут соціології. К.: Інтерграфік, 1994. 304 с.

34. Перепелиця Г. М. Конфлікти в посткомуністичній Європі: монографія. К.: НІСД, 2003. 432 с.

35. Горбулін В. П., Власюк О. С., Кононенко С. В. Україна і Росія: дев’ятий вал чи Китайська стіна. К.: НІСД, 2015. 132 с.

36. Магда Є. Шостий. Спогади про майбутнє : популярне видання. Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2017. 208 с.

37. Михальченко М. І. Теоретико-методологічні засади дослідження процесів трансформації сучасних політичних інститутів України. Політичні інститути та процеси. Наукове видання Громадської організації «Міжнародний інститут гуманітарних технологій». К., 2016. Вип. 1. 152 с.

38. Стратегічний оборонний бюлетень України, введений в дію Указом Президента України від 6 червня 2016 року № 240/2016.

39. Підопригора І. І. Проблемні питання інформаційно-пропагандистського забезпечення у світлі російсько-української війни. Військово-науковий вісник. Львів, Академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, 2018. № 30. С.217–237.

40. Підопригора І. І. Інформаційно-пропагандистське забезпечення Військово-Морських Сил Збройних Сил України на етапі відновлення військово-морських спроможностей. Національна безпека України: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення : матеріали Третьої Всеукраїнської курсантсько-студентської науково-практичної конференції, м. Одеса, Військова академія, 24 листопада 2017 р. Одеса, 2017. С. 235–237.

41. Підопригора І. І. Інформаційно-пропагандистське забезпечення Військово-Морських Сил Збройних Сил України на етапі відновлення військово-морських спроможностей. Війна на Донбасі. 2014–2017 рр. : збірник наукових праць за матеріалами ІІІ Всеукраїнської наукової військово-історичної конференції, 19 квітня 2018 р. Національний військово-історичний музей України. К., 2018. 264 с. С.158–163.

42. Підопригора І. І. Формування іміджу Збройних Сил України засобами інформаційно-пропагандистського забезпечення в умовах російсько-українського конфлікту. Історичні студії суспільного прогресу. Глухів, Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка, 2018. Вип. 6. С. 81–89.

43. Підопригора І. І. Зміни в організації інформаційно-пропагандистського забезпечення Військово-Морських Сил Збройних Сил України протягом 2014–2017 років. Українське військо: історична ретроспектива та сучасність : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції 1 грудня 2017 р. К.: НУОУ, 2017. С. 95–96.

44. Підопригора І. І. Напрямки удосконалення інформаційно-пропагандистського забезпечення у Військово-Морських Силах Збройних Сил України в період відновлення військово-морських спроможностей. Україна. Європа. Світ. Історія та сучасність: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 30 листопада – 1 грудня 2018 р. К.: Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського, 2018. 104 с. С. 40–45.

45. Бойко О. Проєкт Концепції розвитку морально-психологічного забезпечення сил оборони. URL: http://enigma.ua/articles/proekt-kontseptsii-rozvitku-moralbno-psikhologichnogo-zabezpechennya-sil-oboroni.

References

1. Yakym'yak S.V. Rozvytok Viyskovo-Morskykh Syl Zbroynykh Syl Ukrayiny: 25-richnyy dosvid : zbirnyk materialiv Mizhnarodnoyi naukovoyi konferentsiyi «Vidrodzhennya ukrayinskoho viyska: suchasnist ta istorychna retrospektyva» 1-2 hrudnya 2016 r. K.: NUOU, 2016. 161 s. S. 23.

2. Pydoprihora I.I. Neobkhidnist vrakhuvannya dosvidu orhanizatsiyi informatsiyno-propahandystskoho zabezpechennya Viyskovo-Morskykh Syl Zbroynykh Syl Ukrayiny u 1992-2014 rokakh v interesakh vidnovlennya viyskovo-morskykh spromozhnostey. IKH Volynska Vseukrayinska istoryko-krayeznavcha konferentsiya : materialy konferentsiyi, Zhytomyrskyy derzhavnyy universytet imeni Ivana Franka, m.Zhytomyr, 3 lystopada 2017 roku. S.79-82.

3. Pydoprihora I. Contemporary historiographic of information-propaganda maintenance in the Naval Forces of the Armed Forces of Ukraine (Suchasna istoriohrafiya informatsiyno-propahandystskoho zabezpechennya u Viyskovo-Morskykh Sylakh Zbroynykh Syl Ukrayiny). Skhidnoyevropeyskyy istorychnyy visnyk. 2018 r. Vyp.. 8. S. 194-205.

4. Pydoprihora I.I. Informatsiyno-propahandystske zabezpechennya u Viyskovo-Morskykh Sylakh Zbroynykh Syl Ukrayiny v 1992-2014 rokakh: teoretyko-metodolohichni aspekty. Wschodnioeuropejskie Czasopismo Naukowe (East European Scientific Journal), Warsaw, 2019. #5 (45), part 8. R. 36-41. URL: https://eesa-journal.com/wp-content/uploads/EESA_may8.pdf.

5. Pydoprihora I.I. Orhanizatsiyno-shtatna struktura orhaniv, vidpovidalnykh za orhanizatsiyu informatsiyno-propahandystskoho zabezpechennya u Viyskovo-Mor-

skykh Sylakh Zbroynykh Syl Ukrayiny u 1992-2014 rokakh. KH Volynska Vseukrayinska istoryko-krayeznavcha konferentsiya : materialy konferentsiyi, Zhytomyrskyy derzhavnyy universytet imeni Ivana Franka, m.Zhytomyr, 16-17 lystopada 2018 roku. S.144-147.

6. Pydoprihora I.I. Normatyvno-pravova baza z pytan orhanizatsiyi informatsiyno-propahandystskoho zabezpechennya u Viyskovo-Morskykh Sylakh Zbroynykh Syl Ukrayiny u 1992–2014 rokakh. Ukrayinske viysko: suchasnist ta istorychna retrospektyva : zbirnyk materialiv III Vseukrayinskoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi 30 lystopada 2018 r. K. : NUOU, 2018. 331 s. S.212-214.

7. Pydoprihora I.I. Umovy ta chynnyky vplyvu na orhanizatsiyu informatsiyno-propahandystskoho zabezpechennya u Viyskovo-Morskykh Sylakh Ukrayiny u 1992-2014 rokakh. Problemy ta shlyakhy rozvytku systemy moralno-psykholohichnoho zabezpechennya u ZS Ukrayiny za dosvidom ATO : materialy naukovo-praktychnoho seminaru. K.: NUOU, 2017. S.92-94.

8. Pydoprihora I.I. Informatsiyno-propahandystske zabezpechennya viysk v umovakh vedennya hibrydnoyi viyny. URL: https://ukrpost.biz/informatsiyno-propahandystske-zabez/.

9. Pydoprihora I.I. Orhanizatsiya informatsiyno-propahandystskoho zabezpechennya pidhotovky i zastosuvannya 36 okremoyi bryhady berehovoyi oborony Viyskovo-Morskykh Syl Zbroynykh Syl Ukrayiny (za dosvidom diy v khodi aneksiyi Avtonomnoyi Respubliky Krym ta pid chas vykonannya zavdan za pryznachennyam pislya peredyslokatsiyi z tymchasovo okupovanoyi terytoriyi). Aneksiya Avtonomnoyi Respubliky Krym ta viyna na Donbasi 2014–2015 rr. : zbirnyk naukovykh prats za materialamy Vseukrayinskoyi naukovo-istorychnoyi konferentsiyi, 23 veresnya 2015 r. Natsional'nyy viyskovo-istorychnyy muzey Ukrayiny. K., 2015. 301 s. S.62-73.

10. Pydoprihora I.I. Umovy ta chynnyky vplyvu na orhanizatsiyu informatsiyno-propahandystskoho zabezpechennya Viyskovo-Morskykh Syl Zbroynykh Syl Ukrayiny u 2014 rotsi. Viyskovo-naukovyy visnyk. Lviv, Akademiya sukhoputnykh viysk imeni hetmana Petra Sahaydachnoho, 2018. № 29. S. 216-229.

11. Pydoprihora I.I. Informatsiyno-propahandystske zabezpechennya u Viyskovo-Morskykh Sylakh Zbroynykh Syl Ukrayiny (1992 – 2014 rr.): metodolohiya doslidzhennya. Mizhnarodni vidnosyny: istoriya, teoriya ta praktyka : materialy mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi internet-konferentsiyi, Sumskyy derzhavnyy ped-

ahohichnyy universytet imeni A.S. Makarenka, 28 lyutoho 2019 roku. Sumy : FOP Tsoma S.P., 2019. 224 s. S. 204-206. URL:http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/33157/1/%D0%A1%D1%83%D0%BC%D0%B8%20%D0%B7%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%202019.pdf.

12. Kobzar A.O. Stanovlennya ta rozvytok struktur vykhovnoyi roboty u Zbroynykh Sylakh Ukrayiny (1991-2011 rr.): dys. … kand. istorych. nauk: 20.02.22. Nats. un-t oborony Ukrayiny im. Ivana Chernyakhovskoho. K., 2013. 160 s.

13. Kobzar A.O., Herasymenko M.V., Kostenko YU.I., Malyuha V.M. Stanovlennya ta rozvytok struktur vykhovnoyi roboty v Zbroynykh Sylakh Ukrayiny: monohrafiya. K.: NDTS HP ZS Ukrayiny, 2012. 161 s .

14. Seheda S.P. Ukrayinska viyskova presa yak chynnyk natsionalnoho viyskovoho budivnytstva (XX - pochatok XXI stolittya): dys. … d-ra ist. nauk: 20.02.22. Natsionalnyy universytet oborony Ukrayiny im. Ivana Chernyakhovskoho. K., 2013. 538 s.

15. Seheda S.P. Stvorennya ta rozvytok ukrayinskoyi viyskovoyi presy (KHKH – pochatok KHKHI stolittya) : monohrafiya. Rivne: Ovid, 2012. 504 s.

16. Romanovskyy YA. YA. Kulturno-vykhovna robota v Zbroynykh Sylakh Ukrayiny (1991–2005 rr.): istorychnyy aspekt: dys. … kand. istor. nauk: 20.02.22. Natsionalna akademiya oborony Ukrayiny. K., 2006. 245 s.

17. Ministerstvo oborony Ukrayiny. URL: http:// mil.gov.ua/ministry/istoriya.html.

18. Skyba P. «Budivnytstvo i rozvytok» Zbroynykh Syl Ukrayiny abo yak proyty shlyakh vid voyennoyi orhanizatsiyi derzhavy do zyednannya. Slavuta. 2013 269 s.

19. Viyskove budivnytstvo v Ukrayini u XX stolitti: istorychnyy narys, podiyi, portrety/ za zah. red. Kuzmuka O.I. K.: Vydavnychyy dim In Yure, 2001. 448 s.

20. Nashyvochnikov O.O. Stvorennya osnov Viyskovo-Morskykh Syl Ukrayiny (1991-1994) : avtoref. dys. … kand. istor. nauk: 20.02.22. NUOU im. Ivana Chernyakhovskoho. K., 2016. 20 s.

21. Sokolyuk S.M., Naumenko A.O. Stvorennya ta stanovlennya Viyskovo-Morskykh Syl Ukrayiny (1991-1997 pp.). Budivnytstvo Zbroynykh Syl Ukrayiny: istorychnyy aspekt : zbirnyk naukovykh prats / za red. Furmana I.I. K.: NAOU, 2011. 140 s.

22. Blyznyukov S.P. Khronika stvorennya Viyskovo-Morskykh Syl Ukrayiny. Nauka i oborona. 2007. №3. S. 19-22. 23. Yakymovych B. Viyskovo-Morski Syly Ukrayiny: vid vidnovlennya do aneksiyi Krymu (1991–2014). Naukovi zoshyty istorychnoho fakultetu Lvivskoho universytetu. 2016. Vypusk 17. C. 350–367.

24. Tarasov A. Treba nehayno stvoryuvaty nashu vlasnu morsku istoriyu – istoriyu ukrayinskoho flotu. Viyskovo-istorychna robota u Viyskovo-Morskykh Sylakh Zbroynykh Syl Ukrayiny. Problemni pytannya ta shlyakhy yikh vyrishennya : materialy vseukrayinskoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi, 24-25 zhovtnya 2018 roku. Instytut Viyskovo-Morskykh Syl Natsionalnoho universytetu «Odeska morska akademiya». Odesa, 2019. 232 s. S.

25. VMS Ukrayiny praktychno znyshcheni. Ukrayina svidomo posylyla voroha, - Tymchuk. iPress.ua. URL: https://ipress.ua/news/vms_ukrainy_praktychno_znyshcheni_ukraina_svidomo_posylyla_voroga__tymchuk_56510.html?fbclid=IwAR3LjD068_StJZYVRjcrT94YEwnqs.

26. Serohina S.H. Forma pravlinnya v Ukrayini: konstytutsiyno-pravovyy aspekt : avtoref. dys. ... doktora yurydychnykh nauk : 12.00.02. Natsionalnyy universytet «Yurydychna akademiya Ukrayiny imeni Yaroslava Mudroho». Kharkiv, 2013. URL: https://dbms.institute/wp-content/uploads/2016/01/Serogina_SG_doc.pdf.

27. Fedorenko V.L. Forma derzhavnoho pravlinnya ta model derzhavnoho upravlinnya v Ukrayini: teoretyko-metodolohichni aspekty. Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoyi akademiyi derzhavnoho upravlinnya pry Prezydentovi Ukrayiny. Kyyiv, 2014. Vyp. 2. C. 3-20.

28. Petryshyn O.V. Forma derzhavnoho pravlinnya v Ukrayini: do poshuku konstytutsiynoyi modeli. Pravo Ukrayiny. 2014. № 8. S.105-116. URL: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/7060/1/Petryshyn%20_105.pdf

29. Slobodyan O.F. Voyenna polityka postradyanskykh derzhav: porivnyalnyy analiz : dys. ... kand. polit. nauk : 23.00.02. Natsionalna akademiya nauk Ukrayiny, Instytut derzhavy i prava im. V. M. Koretskoho, 2016. 219 s.

30. Hibrydna viyna: in verbo et in praxi : monohrafiya / pid. zah. red. prof. R.O. Dodonova. Donetskyy natsionalnyy universytet imeni Vasylya Stusa. Vinnytsya : TOV «Nilan-LTD», 2017. 412 s. S.88-89.

31. Perepelytsya H. M. Ukrayina – Rosiya: viyna v umovakh spivisnuvannya : monohrafiya. K.: Vydavnychyy dim «Stylos», 2015. 880 s.

32. Pydoprihora I.I., Khayrulin O.M. Informatsiyno-propahandystske zabezpechennya v zbroynykh sylakh inozemnykh derzhav u kintsi KHKH – na pochatku KHKHI stolittya : zbirnyk nauk. statey. K.: TSP „Komprynt", 2018. 128 s.

33. Afonin E.A. Stanovlennya Zbroynykh Syl Ukrayiny: sotsialni ta sotsialno-psykholohichni problemy : monohrafiya. NAN Ukrayiny, Instytut sotsiolohiyi. K.: Interhrafik, 1994. 304 s.

34. Perepelytsya H.M. Konflikty v postkomunistychniy Yevropi: monohrafiya. K.: NISD, 2003. 432 s. 35. Horbulin V.P., Vlasyuk O.S., Kononenko S.V. Ukrayina i Rosiya: devyatyy val chy Kytayska stina. K.: NISD, 2015. 132 s.

36. Mahda YE. Shostyy. Spohady pro maybutnye : populyarne vydannya. Kharkiv: Knyzhkovyy Klub «Klub Simeynoho Dozvillya», 2017. 208 s.

37. Mykhalchenko M.I. Teoretyko-metodolohichni zasady doslidzhennya protsesiv transformatsiyi suchasnykh politychnykh instytutiv Ukrayiny. Politychni instytuty ta protsesy. Naukove vydannya Hromadskoyi orhanizatsiyi «Mizhnarodnyy instytut humanitarnykh tekhnolohiy». K., 2016. Vyp. 1. 152 s.

38. Stratehichnyy oboronnyy byuleten Ukrayiny, vvedenyy v diyu Ukazom Prezydenta Ukrayiny vid 6 chervnya 2016 roku № 240/2016.

39. Pydoprihora I.I. Problemni pytannya informatsiyno-propahandystskoho zabezpechennya u svitli rosiysko-ukrayinskoyi viyny. Viyskovo-naukovyy visnyk. Lviv, Akademiya sukhoputnykh viysk imeni hetmana Petra Sahaydachnoho, 2018. № 30. S.217-237.

40. Pydoprihora I.I. Informatsiyno-propahandystske zabezpechennya Viyskovo-Morskykh Syl Zbroynykh Syl Ukrayiny na etapi vidnovlennya viyskovo-morskykh spromozhnostey. Natsionalna bezpeka Ukrayiny: aktualni problemy ta shlyakhy yikh vyrishennya : materialy Tretoyi Vseukrayinskoyi kursantsko-studentskoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi, m. Odesa, Viyskova akademiya, 24 lystopada 2017 r. Odesa, 2017. S. 235-237.

41. Pydoprihora I.I. Informatsiyno-propahandystske zabezpechennya Viyskovo-Morskykh Syl Zbroynykh Syl Ukrayiny na etapi vidnovlennya viyskovo-morskykh spromozhnostey. Viyna na Donbasi. 2014 – 2017 rr. : zbirnyk naukovykh prats za materialamy III Vseukrayinskoyi naukovoyi viyskovo-istorychnoyi konferentsiyi, 19 kvitnya 2018 r. Natsionalnyy viyskovo-istorychnyy muzey Ukrayiny. K., 2018. 264 s. S.158-163.

42. Pydoprihora I.I. Formuvannya imidzhu zbroynykh syl Ukrayiny zasobamy informatsiyno-propahandystskoho zabezpechennya v umovakh rosiysko-ukrayinskoho konfliktu. Istorychni studiyi suspilnoho prohresu. Hlukhiv, Hlukhivskyy natsionalnyy pedahohichnyy universytet imeni Oleksandra Dovzhenka, 2018. Vyp. 6. S. 81-89.

43. Pydoprihora I.I. Zminy v orhanizatsiyi informatsiyno-propahandystskoho zabezpechennya Viyskovo-Morskykh Syl Zbroynykh Syl Ukrayiny protyahom 2014-2017 rokiv. Ukrayinske viysko: istorychna retrospektyva ta suchasnist : materialy Vseukrayinskoyi naukovo- praktychnoyi konferentsiyi 1 hrudnya 2017 r. K.: NUOU, 2017. S.95-96.

44. Pydoprihora I.I. Napryamky udoskonalennya informatsiyno-propahandystskoho zabezpechennya u Viyskovo-Morskykh Sylakh Zbroynykh Syl Ukrayiny v period vidnovlennya viyskovo-morskykh spromozhnostey. Ukrayina. Yevropa. Svit. Istoriya ta suchasnist: materialy mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi, m. Kyyiv, 30 lystopada – 1 hrudnya 2018 r. K.: Tavriyskyy natsionalnyy universytet imeni V.I.Vernadskoho, 2018. 104 s. S. 40-45.

45. Boyko O. Proekt Kontseptsiyi rozvytku moralno-psykholohichnoho zabezpechennya syl oborony. URL: http://enigma.ua/articles/proekt-kontseptsii-rozvitku-moralbno-psikhologichnogo-zabezpechennya-sil-oboroni.

Ihor Pydoprihora, *postgraduate student, humanitarian institute, National Defence University of Ukraine named after Ivan Cherniakhovskyi*

PERIODIZATION OF INFORMATION AND PROPAGANDA SUPPORT IN THE UKRAINIAN NAVY IN 1992–2014

The article substantiates the periodization of formation and development of information and propaganda support in the Ukrainian Navy in 1992-2014. It is established that the basis for justifying the periodization of the process of development of information and propaganda support is its objective connection with the processes of development of the legal framework and the organizational form of the structures that conducted the propaganda. It was the changes in the legal framework and organization of propaganda structures that significantly influenced the changes in the development of the subject of study, which served as a basis for selecting their criteria for periodization.

The proposed periodization fully takes into account the approaches of Ukrainian scientists to the periodization of the development of the Armed Forces of

Ukraine, the Ukrainian Navy and certain areas of propaganda activity, as well as periods of change in the social and political life of the state. In particular, this study highlights the relationship between the model of information support in the military and the form of government. The author's periodization most accurately reflects the main transition points in the development of information and propaganda support in the Ukrainian Navy.

Information and propaganda support in the Ukrainian Navy in 1992-2014 was a transition model from eastern (Soviet) to western. During the study period, 2 attempts were made to bring the model of information support closer to a similar Western model - in 1992-1993 and in 2006-2013. That is, the historically conditioned model of model of information support for Ukraine is Western.

Separation of the periods of development of the subject of study made it possible to establish specific features of its historical development and focus on the standards of NATO member states, which in the conditions of modern transformations of information and propaganda support in the Armed Forces of Ukraine in the absence of comprehensive historical research in this direction will serve as an important source of experience.

Keywords: *information and propaganda support, Ukrainian Navy, periodization.*